

Labyrint světa a ráj srdce

Jan Amos Komenský žil v době, která byla v našich dějinách jedna z nejtěžších. Války, hladomory, nemoci a ničivé epidemie, robota, nevzdělanost, nelidské tresty, nesvoboda všeho druhu, a aby toho nebylo málo, tak ještě na počátku 17. století přibyly sváry mezi dvěma tábory věřících. Ty nakonec přerostly ve vojenský konflikt, ztrátu svobody pro české země a vyhnání věřících nekatolického vyznání. Právem je toto historické období označováno jako doba temna. Komenský píše svůj Labyrint v čase, kdy i on čelil velkým osobním tragédiím. Literárním dílem se chtěl vypsát z bolesti, která ho svírala a skrze psaní porozumět příčinám tolikerého utrpení ve světě. Doufal, že se dá najít cesta z labyrintu zmatků světa a přál si být jedním z těch, kdo se o to pokusí.

Hlavní postavou knížky je mladý člověk, který začíná přemýšlet o tom, jak prožít svůj život, čemu se věnovat, kde získat zkušenosti, s kým se poradit... Komenský ho ponechává beze jména, nazývá ho poutníkem.

Moje potřeba byla, abych sobě takový života způsob našel, v kterémž by co nejméně starostí a kvaltování bylo, co nejvíc pak pohodlí, pokoje a dobré myslí. Nesnadné zdálo se, které a jaké takové povolání poznati, s kým se poraditi, k čemu sáhnouti, abych nepřebíral. I nevěděl jsem, co dělati. Natrápě se dosti sám v sobě, na toto jsem přišel, abych nejdříve všechny lidské věci, co jich pod sluncem jest, prohlédl, jedno s druhým rozumně srovnávaje, jistý stav sobě vyvolil a věci života sobě pěkně spořádal.

Jakmile se poutník rozhodl vyjít poznat svět, tu se k němu přitočili dva průvodci, a že prý mu s tím poznáváním pomohou, že ho do všech míst světa dle jeho přání zavedou. V nestřežené chvíli pak mu na nos nasadili brýle mámení. Ty měly zabránit poutníkovi chtivému vědění poznat pravou skutečnost světa. Brýle mámení měly zastřít jeho zrak, aby viděl jen lesklý povrch věcí, ne pravou truchlivou podstatu. Leč stalo se, že brýle nasadili křivě a vzniklou skulinou mohl poutník i nadále vše pozorovat svým pátravým pohledem a posuzovat svým bystrým rozumem. Lidské hemžení viděl z výšky i z blízka, vstupoval nepozorován na tržiště světa, do dílen řemeslníků, do soudních síní, komnat vrchnosti a paláců mocných. Otřesen vším, co viděl a poznal, naplnila ho veliká tíseň a beznaděj.

Marnost nad marnost, a všechno marnost! Co křivého jest, vzpřímí se nemůže, nelze ani nedostatků sčísti. Na místě spravedlnosti nespravedlnost, na místě pracovitosti otroctví, na místě svatosti ohavnost. Faleš, lež, svod, ukrutnost. A ti pak, kdo by se bouřiti proti pořádkům světa chtěli, do ohně metáni jsou a ukrutnosti veliké na nich se dějí.

Nešťastný poutník utekl svým dvěma průvodcům, kteří, jak se ukázalo, byli tovaryši nejmocnější královny světa. Nejenže poutník nenašel, co hledal, ale poznáním hrůz světa, ztratil víru ve smysl života, pozbyl naděje, že by kdy mohlo být líp.

Již vidím, že v světě lépe nebude? Již jest po mé naději veta. Běda mně.

Jak tak sklíčený a zoufalý kráček odnikud nikam, pojednou uslyšel hlas: *Navrať se*. A znovu: *Navrať se*. Nevěda, kam se má navrátit, začal znovu propadat beznaději. *A aj hlas potřetí volá: Navrať se odkuds vyšel, do domu srdce svého, a zavři po sobě dvěře.*

Komenský nakonec našel východisko z labyrintu útrap ve svém nitru. Poznal, že člověk, který má srdce naplněné láskou – láskou k Bohu, k lidem a k životu, může prožít šťastný a smysluplný život. S touto zkušeností pak vyšel na svou další, ne bezbolestnou, životní pouť. „Perem“ pomáhal po celý svůj další život lepšímu uspořádání světa.